

PAMÁTKOVÉ AKTUALITY

Nově prohlášené nemovité kulturní památky na území hl. m. Prahy v roce 2015

Zengerova transformační stanice čp. 132, Praha 1-Malá Strana, Pod Bruskou 2, U Bruských kasáren 3

Zengerova transformační stanice byla vybudována na místě bývalých Kasáren pod Bruskou v letech 1930–1932 podle projektu z roku 1929 od architekta Viléma Kvasničky.

Půdorysně, výškově i hmotově výrazně členitá stavba se nachází na přibližně trojúhelníkové parcele v bloku vymezeném ulicemi Pod Bruskou, U Bruských kasáren a nábřeží Edvarda Beneše. V hlavním průčelí do ulice Pod Bruskou jsou boční převýšené a předstupující rizalitové části budovy spojené nižším křídlem s pochozí terasou s kamenným prolamovaným zábradlím. Střední část je v zásadě pětiosá, levý rizalit dvouosý, pravý rizalit tříosý, přičemž se uplatňují sdružené osy. Na severním průčelí dvoupatrové obytné budovy se v patrech uplatňuje střední tříosý zavěšený rizalit. Severovýchodní strana podél ulice U Bruských kasáren je půdorysně několikrát pravoúhle odstupňována a předstupující patra podpíraná pilíři zde navozují motiv podloubí. Fasády celého objektu mají hladké světlé omítky, vystupující architektonické kamenenné prvky jsou kontrastně tmavší. Neosazené konzoly na průčelí byly původně údajně určeny k umístění plastik.

V celém komplexu lze rozlišit několik původně funkčně, a tedy i stavebně odlišných částí. Areál v minulosti sloužil jako síťová transformační stanice a rozvodna s tramvajovou měnirnou. Nejsevernější dvoupatrová budova s valbovou střechou obsahovala byty, kanceláře a sklady. Zbývající jižnější části komplexu tvoří v zásadě tři halové stavby, zahrnující prostory pro technický provoz. Od severu to byla strojovna tramvajové části s usměrňovači a dalšími zařízeními spojenými s tramvajovým provozem. Ve střední delší části se nacházela přístupová komunikace s tramvajovou kolejí, po stranách s transformátorovými kobkami. Vznikla zde také vysoká východní montážní místnost umožňující přepravu zařízení do jiných podlaží, na západě je pak situováno schodiště. Vyšší nejjižnější část převážně s valbovou střechou obsahovala opět jednotlivé kobky, východní schodiště, výtahovou šachtu aj. Nad zmíněnými dvěma severnějšími technologickými částmi je plochá terasa se železobetonovou pergolou. Suterény pod budovou jsou dvoupodlažní.

Projekt trafostanice vypracoval v roce 1929 architekt Vilém Kvasnička (*3. 8. 1885, Třeboň – †26. 11. 1969, Praha). V literatuře (Z. Lukeš, J. E. Svoboda) je zmíněn rovněž možný autorský podíl architekta Jana Mayera, se kterým Vilém Kvasnička často spolupracoval. Stavbu prováděla v letech 1930–1932 firma Záruba-Pfeffermann. Zároveň odstředímým přílehlé skály vznikl prostor pro novou ulici (U Bruských kasáren). Měnírna byla uvedena do provozu roku 1932. Konečná kolaudace dokončené stavby proběhla údajně až v roce 1934. Stanice byla pojmenována po fyzikovi a rektoru České techniky v Praze prof. Václavu Zengerovi (1830–1908). Slohově lze budovu označit za projev novoklasicistní architektury. Svým uměřeným pojetím a zakomponováním do okolní zástavby v exponovaném místě Malé Strany je významným dokladem tohoto specifického přístupu v meziválečné architektuře. Představuje tak podstatnou složku urbanismu v prostředí Pražské památkové rezervace. Architekt Vilém Kvasnička obdobně zdařile řešil otázku novostavby v historickém prostředí například při dostavbě areálu bývalého kláštera a nemocnice milosrdných bratří čp. 847 na Starém Městě při ulici Na Františku v letech 1923–1927. V případě Zengerovy transformační stanice tak lze vedle dobového novoklasicismu za rozhodující „inspirační zdroj“ finální podoby budovy označit především vlastní místo, které bylo pro stavbu určeno. Svým střídmým tvaroslovím a uměřenou hmotou reaguje na okolní zástavbu v samotném historickém jádru města. Otázka novostaveb a zachování historického rázu Malé Strany byla za první republiky velmi diskutovaným tématem. Také díky aktivnímu přístupu a iniciativám příslušných institucí a památkářských kruhů (zejména Státní regulační komise či Klubu Za starou Prahu) v této době v oblasti Malé Strany prakticky nedošlo k žádným velkým rušivým nevratným zásahům a realizované stavby byly často relativně harmonicky zasazeny do okolní historické zástavby.

Proces hledání místa i konečné podoby Zengerovy transformační stanice byl poměrně zdlouhavý. Vilém Kvasnička vycházel ve svém architektonickém návrhu z generálního projektu Elektrických podniků hlavního města Prahy. Původně bylo pro novou trafostanici vybráno místo po demolovaném čp. 149 (areál skladišť, v místě dnešního parku mezi Starými zámeckými schody, Valdštejnskou ulicí a ulicí Pod Bruskou). Elektrické podniky získaly již v roce 1924 stavební povolení, ale k realizaci stavby především kvůli protestům ze strany památkových činitelů nedošlo. Hlavním argumentem proti výstavbě na tomto místě bylo zakrytí výhledu na Hradčany, který se otevřel po zboření starých skladišť čp. 149. Po dalších jednáních mj. se Státní regulační komisí či s Klubem Za starou Prahu byl vybrán jako nejvhodnější pozemek po demolovaných kasárnách čp. 132. Výjimečnost realizované stavby vyniká i při podrobnějším porovnání s typologicky a časově srovnatelnými objekty na území Prahy. V současné době jsou jako kulturní památky chráněny pouze tři transformační stanice (budova s měnícírou čp. 2865 na Žižkově, trafostanice v ulici Na Zatlance na Smíchově a drobná trafostanice v Nedvězí). Další dochované zajímavé meziválečné trafostanice jsou většinou funkcionalistické. Původní technologické zařízení Zengerovy trafostanice se vzhledem ke kontinuálnímu provozu a průběžným modernizacím většinou nedochovalo. Měnírna dostala nové vybavení na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 20. století, později byly provedeny další modernizace provozu. S postupnou miniaturizací technických zařízení přestaly být části prostor využívány. V současné době je plánováno nové využití a úpravy objektu.

Obr. 1. Praha 1-Malá Strana, čp. 132, Zengerova transformační stanice. Pohled od severozápadu (foto M. Kracík, 2014).

Obr. 2. Praha 1-Malá Strana, čp. 132, Zengerova transformační stanice. Pohled od jihozápadu (foto M. Kracík, 2014).

Obr. 3. Praha 1-Malá Strana, čp. 132, Zengerova transformační stanice. Pohled od severu (foto M. Kracík, 2014).

Zengerova transformační stanice byla prohlášena za kulturní památku rozhodnutím Ministerstva kultury ze dne 9. 4. 2015 (nabylo právní moci 5. 11. 2015) a zapsána do Ústředního seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem 105772 (obr. 1–4).

Obr. 4. Praha 1-Malá Strana, čp. 132, Zengerova transformační stanice. Pohled od severovýchodu z ulice U Bruských kasáren (foto M. Kracík, 2014).

Kostel sv. Antonína Paduánského, Praha 7-Holešovice, Strossmayerovo náměstí

Novogotický kostel sv. Antonína Paduánského byl postaven v letech 1908–1914 podle návrhu architekta Františka Mikše. Po připojení obce Holešovice-Bubny k Praze v roce 1884 se tato lokalita začala urbanisticky i demograficky výrazně proměňovat a vyvstala tak naléhavá potřeba zřídit vlastní farnost a postavit nový kostel. V roce 1886 vznikl přípravný komitét a roku 1887 došlo k založení Spolku pro vystavění jubilejního farního chrámu Páně v Praze VII. Obyvatelé Holešovic-Buben v té době docházeli zejména do bubenského kostela sv. Klimenta a do kostela sv. Gotharda v Bubenči. V březnu 1899 byl do spolku uveden městským radním Eustachem Neubertem architekt František Mikš, který předložil první plán kostela a zavázal se vytvořit, bez finančních požadavků, podrobné realizační plány. František Mikš (* 26. 12. 1852, Praha –

† 25. 10. 1924, Praha) bydlel v Holešovicích na dnešním nábřeží kapitána Jaroše v domě čp. 346, byl dlouholetým asistentem architekta Josefa Mockera, od roku 1892 působil jako samostatný architekt a stavitel. V roce 1894 se podílel na projektu obnovy kostela sv. Klimenta na Novém Městě pražském, dále roku 1898 navrhl křídlový oltář pro kostel sv. Prokopa na Žižkově, v roce 1899 byl po smrti Josefa Mockera stavitel kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Za

Obr. 5. Praha 7-Holešovice, Strossmayerovo náměstí, kostel sv. Antonína Paduánského. Celkový pohled od jihovýchodu (foto P. Havlík, 2013).

návrh holešovického kostela získal na výstavě architektů a inženýrů stříbrnou medaili. Mikš se dále účastnil například soutěží na ústav pro choromyslné v Bohnicích, na přestavbu Staroměstské radnice, roku 1911 stavěl v Bubenči první katolický ústav ke vzdělání učitelů.

Někdejší pražský konzervátor Jan Herain doporučoval vystavět kostel v novorenesančním stylu, jeho návrh však nebyl vyslyšen. Velkostatkář Josef Richter, na základě předchozích jednání, roku 1904 zdarma poskytl pozemky pro výstavbu kostela, na kterých se v té době rozkládala zeleninová zahrada. Roku 1906 byl František Mikš magistrátem jmenován projektantem a stavitel chrámu (za plat 4,5 % z nákladů). Projekt byl hotov ještě téhož roku a o rok později bylo vydáno stavební povolení. V roce 1908 se stačily vystavět základy a obvodové zdivo do výše soklu. V letech 1909 až 1912 se na stavbě z důvodu finančních problémů nepracovalo. Stavba se znovu rozběhla až v září 1912. Kvůli snížení finančních nákladů se přistoupilo k částečnému použití umělého kamene. Do konce roku 1913 byla dokončena hrubá stavba. V roce 1914 probíhaly dokončovací práce jako osazení soch na západní průčelí, opatření oken vitrajemi nebo položení šamotové dlažby. Kostel byl slavnostně vysvěcen 25. října 1914, v den šestého výročí posvěcení základního kamene. Chrám však chybělo vnitřní vybavení, například hlavní oltář byl osazen až v roce 1915. Roku 1919 se chrám stal samostatným farním kostelem. Výzdoba průčelí byla dokončena až roku 1926 osazením soch sv. Ludmily a sv. Václava na západní předsíň. Smutnou shodou okolností architekt František Mikš zemřel roku 1924 přesně v den výročí položení základního kamene.

Kostel sv. Antonína Paduánského je trojlodní halová stavba na obdélném půdoryse s pětibocí ukončeným odsazeným kněžištěm. Průčelí dominuje dvojice hranolových věží se zvonice. Západní průčelí přímo navazuje na osu třídy Milady Horákové. Věže zakončuje obloučkový vlys, nárožní konzoly podepírají věžičky kolem štíhlých osmibokých jehlancových střech. Mezi věžemi se uplatňuje trojúhelný štít se sochami sv. Cyrila, Antonína Paduánského a Metoděje od Štěpána Zálešáka. Hlavní vstup do kostela akcentuje obkročně klenutá předsíň se sochami sv. Ludmily a sv. Václava od sochaře Františka Přítele. Vlastní vstup tvoří dvojice portálů se segmentovými oblouky pod kružbovými tympanony. Nad předsíňí je okno s bohatou kružbou v lomeném oblouku. Vnější stěny kostela člení operáky a vysoká trojdílná kružbová okna. Podobná okna nalezla uplatnění také na stěnách presbytáře. Fasády kostela jsou omítané, pojednané ve světlém okru, kamenické prvky jsou o stupeň tmavší. K oběma bočním lodím přiléhají přístavby – sakristie

a zpovědní místnost, původně křestní kaple. Fara měla podle původního záměru stát v místě, kde byla později postavena budova Elektrických podniků. Loď jsou zaklenuty křížovou žebrovou klenbou na dvě řady sloupů. Na paprscitě zaklenutý závěr kněžiště navazují opět pole křížové klenby. Vysoký sokl v interiéru ukončuje bankální římsa probíhající těsně pod okny, ta se uplatňuje i v exteriéru. Varhanní kruchta, situovaná v západní části mezi věžemi, stojí na dvojici lomených oblouků. Zařízení interiéru je do značné míry jednotné, kvalitně umělecky i řemeslně zpracované v novogotickém stylu. Nejvýraznější prvek interiéru představuje hlavní oltář, který navrhl sám František Mikš. Jedná se o monumentální ciboriový oltář pojatý v gotickém skeletovém systému s mramorovou menzou. Kolem baldachýnu jsou fiály s opěráky po způsobu opěrného systému gotické katedrály. Stěny presbytáře mají bohatou výzdobu. V dolní části je zlacený kobercový dekor na červeném a olivově zeleném podkladě od Václava Jansy, v horním pásu je zobrazen cyklus ze života sv. Antonína Paduánského z let 1930–1931 malovaný Bohumírem Čílou podle návrhů Antonína Krisana. Krisan vytvořil také kartony, podle nichž byly realizovány výplně oken. Na kazatelně, obepínající první mezilodní pilíř, našel uplatnění umělý kámen. Řečníště má šestiboký půdorys, spočívá na sloupových podpěrách, jeho stěny zdobí lichá okna s reliéfy s polopostavami čtyř evangelistů. Lavice v hlavní lodi byly vyrobeny z borového dřeva v roce 1915. V severním podvěží našel místo oltář Panny Marie Lurdské z roku 1934 ve formě krápníkové jeskyně. Další významnou památkou tohoto kostela je Slovanský betlém, který vznikl mnoho let od roku 1904 a jehož tvůrcem je řezbář Václav Cvekl. Betlém, původně umístěný v křestní kapli, se nyní nachází v severní boční lodi v zasklené skříni podle návrhu architekta Karla Filsaka z roku 1990.

Obr. 6. Praha 7-Holešovice, Strossmayerovo náměstí, kostel sv. Antonína Paduánského. Celkový pohled od jihozápadu (foto P. Havlík, 2013).

Obr. 7. Praha 7-Holešovice, Strossmayerovo náměstí, kostel sv. Antonína Paduánského. Štít mezi věžemi západního průčelí (foto P. Havlík, 2013).

Obr. 8. Praha 7-Holešovice, Strossmayerovo náměstí, kostel sv. Antonína Paduánského. Interiér východního závěru kostela (foto P. Havlík, 2013).

V čele severní lodi nalezneme křídlový dřevěný oltář Božského Srdce Páně podle modelu sochaře Čenka Vosmíka. Jeho protějšek v jižní boční lodi tvoří oltář Panny Marie, taktéž novogotický křídlový, tentokrát podle návrhu Jana Kastnera. V jižní boční lodi byly postaveny ještě tři oltáře. Ústřední obraz rámového oltáře Kladení do hrobu z roku 1924 vytvořil Vladimír Schulz. Ojedinelou ukázkou je tzv. Gobelínový oltář sv. Kříže, jehož retabulum,

původně misijní kříž, vytvořil roku 1915 emauzský benediktin fr. Pantaleon Jaroslav Major, člen Beuronské umělecké školy. Třetím postranním je oltář sv. Anežky České. Sochař Malínský ho pojal jako portálový, stylově se zde mísí prvky novobarokní s novogotickými. Byl vytvořen roku 1937 z umělého kamene.

Holešovický kostel sv. Antonína Paduánského představuje stylově čistou aplikaci gotické architektury na novostavbu v městském prostředí a je dokladem umu a zkušeností nejvýznamnějšího žáka a nástupce slavného českého architekta novogotiky Josefa Mockera.

Kostel spolu se 71 položkami jeho mobiliárního vybavení byl na základě návrhu NPÚ ÚOP PR prohlášen za kulturní památku rozhodnutím Ministerstva kultury ze dne 13. 7. 2015 (nabylo právní moci 26. 8. 2015). Kostel byl zapsán do Ústředního seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem 105704 (obr. 5–8).

Jan Baláček, Matyáš Kracík

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE

Zengerova transformační stanice, Malá Strana:

Lukáš BERAN / Vladislava VALCHÁŘOVÁ (eds): Pražský industriál: technické stavby a průmyslová architektura Prahy. Praha 2005, 32.

Helena ČIŽINSKÁ / Josef HÁJEK: Kostel sv. Antonína v pražských Holešovicích. Praha 2014 (zde další literatura a prameny).

Pavel FOJTÍK: Měnírna v památkové rezervaci. DP kontakt (časopis pro zaměstnance Dopravního podniku hl. m. Prahy, a. s.) 17, 2012/12, 32–33.

Pavel FOJTÍK / František PROŠEK / Marie JÍLKOVÁ: Sto let ve službách města. Praha 1997, 98–99.

Vilém KVASNIČKA: Zengerova transformační stanice na Klárově. Styl 13 (18), 1933–1934, 115–116.

Zdeněk LUKEŠ: Praha moderní. Velký průvodce po architektuře let 1900–1950. Praha 2012, 160.

Jan E. SVOBODA / Jindřich NOLL / Ester HAVLOVÁ: Praha 1919–1940. Kapitoly o meziválečné architektuře. Praha 2000, 38.

Pavel VLČEK / Jiří HILMERA: Čp. 132, Malá Strana. In: Umělecké památky Prahy. Malá Strana. Pavel Vlček (ed.), Praha 1999, 240.

Kostel sv. Antonína Paduánského, Holešovice:

Helena ČIŽINSKÁ / Josef HÁJEK: Kostel sv. Antonína v pražských Holešovicích. Praha 2014 (zde další literatura a prameny).

Pavel VLČEK / Jana TISCHEROVÁ / Radek LUNGA: Kostel sv. Antonína, Holešovice. In: Umělecké památky Prahy. Velká Praha (A–L). Pavel Vlček (ed.), Praha 2012, 433–437.

PŘED STO LETY SE NARODILA ING. ARCH. JARMILA LÍBALOVÁ

Ačkoliv by se mohlo zdát, že se osobnost Jarmily Líbalové poněkud ztrácí vedle jejího manžela Dobroslava, který byl jedním z nejvýznamnějších českých historiků umění, rozhodně tomu tak nebylo. Prosadila se jako architektka, energická památkářka v několika institucích i jako autorka odborných textů.

Narodila se 23. srpna 1916 v Senohrabech u Prahy ve vile, která stále nese ve štítu název Jaroslava, v rodině Václava Kasalického. Pokřtěna byla v nedalekých Hrusicích v kostele sv. Václava. Její otec, magistrátní úředník v Praze, byl ve 30. letech vrchním radou. Dědeček z otcovy strany, také Václav (1851–1914), původně vystudoval farmacii, ale pak se věnoval komunální politice na vysoké úrovni. Před 1. světovou válkou byl náměstkem starosty královského hl. m. Prahy JUDr. Karla Groše (označení primátor bylo zavedeno až od roku 1922). Tvář náměstka Kasalického zachytil v umělém kameni Josef Mařatka na medailonu z let 1912–1913, osazeném na Hlávkově mostě. Dědeček z matčiny strany, Karel Vávra, byl váženým novoměstským mlynářem, v jehož rodině se vyskytl nevidaný počet vynikajících herců a operních pěvců. Jeden ze tří maminčiných bratrů, Karel Vávra (1884–1931), byl od roku 1902 Brožíkovým žákem na pražské Akademii, ale herecký talent byl mocnější. Po dvou letech odešel a věnoval se studiu herectví v Německu, pak se uplatnil na scénách v Poznani, Hannoveru, Amsterdamu, Berlíně aj. Po vzniku Československé republiky se vrátil do Prahy a zakotvil jako přední herec i režisér v Divadle na Vinohradech, kde účinkoval až do své předčasné smrti. Hostoval také v Národním divadle.¹ V komoře s trezorem ve vile Karla Čapka bylo během soupisu předmětů v letech 2014–2015 nalezeno několik jeho fotografií z různých rolí s dedikací Olze Scheinpflugové.

Jarmila Kasalická po maturitě na reálném gymnáziu v Praze na Vinohradech Na Smetance vystudovala architekturu na ČVUT, kde její směřování k ochraně památek z pedagogů podpořili hlavně Zdeněk Wirth s Oldřichem Stefanem. Rozhodující vliv mělo seznámení s Dobroslavem Líbalem, právníkem, který však začal znovu studovat, tentokrát obor, který si už mohl sám vybrat – dějiny umění. Když s ním v roce 1939 spojila svůj život, následovala ho též do posluchárny na Filozofickou fakultu UK jako mimořádná studentka. Jejich manželství bylo neobyčejně šťastné a harmonické, mj. zásadně četli beletrii společně. Dvě děti, syn Martin (nar. 1941) a předčasně zemřelá dcera Veronika (1948–1980), vystudovaly maminčin obor, zatímco poslední dítě, dcera Dorothea (nar. 1952), se rozpořádala na otcovo první právnické studium a je úspěšnou advokátkou.

Jako čerstvá absolventka se Jarmila Líbalová zúčastnila soutěže na úpravu severního ukončení Karlova náměstí v Praze, v průběhu let se věnovala zaměřování významných církevních objektů, např. kostela sv. Františka Serafinského u křižovníků v Praze, původního románského klášterního kostela premonstrátek v Doksanech nebo nejstarší baziliky na Velehradě. Dokonce projektovala i několik vilových staveb.

Do svého prvního zaměstnání, R-ateliéru ve Stavoprojektu pod vedením architekta, urbanisty a památkáře Viléma Lorence, Jarmila Líbalová nastoupila v roce 1950. Zapojila se do projektování rekonstrukcí domů v historických jádrech Slavonic, Telče a dalších jihomoravských měst, vrátila například původní vzhled věži radnice ve Znojmě. V té době totiž vznikaly první městské

Jarmila Kasalická, snímek z indexu fakulty architektury a pozemního stavitelství ČVUT (fotoateliér Typ, 1934).

Václav Kasalický, dědeček Jarmily Líbalové, sochařský portrét od Josefa Mařatky z let 1912–1913, Hlávkův most v Praze. Dostupné na <<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kasalický.jpg>> [vid. 2016-10-24] (foto ŠJů, 2007).

Karel Vávra, herec a režisér Divadla na Vinohradech, strýc Jarmily Líbalové, civilní portrét. Rukopisné věnování Olze Scheinpflugové: vpředu „Karel 11. 2. 1927“, zezadu „Milované Oline“ (sbírky Vily Karla Čapka, © MČ Praha 10, sign. Skeny a foto O. S. dřevěná krabice, č. 0251 a 0252; fotoateliér Jaroslav Čámský, Vršovice, digitalizace Michael Bartůšek, 2015).

¹ Otokar Fischer charakterizoval Vávruův zvláštní způsob dikce ve svém epitafu: „Chuť octa na rtech, zuby zařaty a slova jako sek a sykot dýky...“ (BoR 1931, 27).

památkové rezervace (podle usnesení vlády ČSR z 11. 7. 1950). Už tehdy se snažila prosazovat své celoživotní krédo: důsledné respektování původní dispozice, hmoty a materiálu objektů se všemi detaily. O rok později zahájil Dobroslav Líbal rozsáhlý dlouhodobý projekt, ojedinělý v mezinárodním kontextu: podrobit všechny objekty v centru Prahy stavebněhistorickému průzkumu. Dnes už jsou tzv. pasporty pro odborníky i badatele naprostou samozřejmostí, z nichž se neustále čerpá. Práce byla zahájena blokem domů na Starém Městě u kostela Matky Boží před Týnem. Jeho žena na základě tohoto průzkumu zpracovala urbanisticko-architektonickou studii, která byla první realizovanou vlašťovkou svého druhu v Praze. Zanedlouho se R-ateliér změnil ve Státní ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů (SÚRPMO), kde našli uplatnění oba manželé. Jarmila při průzkumových pracích často spolupracovala s významnou historičkou umění

Miladou Vilímkovou a dále projektovala úpravy domů na Královské cestě, tj. trase vedoucí od Pražské brány ulicemi Celetnou, přes Staroměstské náměstí, Karlovou, Karlův most, Mosteckou, Malostranské náměstí a Nerudovou na Pražský hrad.

Po politických prověrkách v roce 1958 musela Jarmila Líbalová opustit SÚRPMO a přejít do podniku Vodní stavby, ale ani tam však pro ni záhy nebyla práce. Rozhodla se proto roku 1960 přijmout nabídku kolegů z odboru výstavby Krajského národního výboru v Hradci Králové, pro něž už dříve zpracovávala stavebněhistorický průzkum středu města, aby nastoupila do tamního Městského stavebního podniku a pomáhala uskutečňovat záměry asanačního plánu Hradce Králové a Josefova. Později přešla do Stavoprojektu, kde dokumentovala památkové objekty a projektovala jejich rekonstrukce po celém Východočeském kraji.

V roce 1965 přijala místo v nově zřízeném Pražském středisku státní památkové péče a ochrany přírody

v čele s ředitelem Zdislavem Buřivalem, zprvu jako vedoucí oddělení historiků umění a po odchodu Ing. arch. Karla Kibice na katedru architektury na ČVUT vedla oddělení památkových architektů. Pro své mladé podřízené, začínající památkáře, byla nezapomenutelným vzorem. V té době také přednášela na vědeckých konferencích, z nichž vynikalo mezinárodní sympozium Praha 1860–1960 v prostorách Obecního domu, včetně výstavy v budově Mánesa v roce 1971. V praxi byla tvrdou oponentkou všem snahám o podřízení památky novému, často velmi nevhodnému využití. V kategorizaci památek viděla už v předstihu velké nebezpečí a ostře se proti ní spolu se svým mužem vymezovala. Toto bezpráví na památkách bylo schváleno usnesením vlády ČSSR z 31. 1. 1973 v rámci nové koncepce památkové péče a bylo zrušeno až s novým zákonem

Rodina Líbalova v Senohrabech na zahradě u Smetáčků, zleva Verunka, Martin, Jarmila, Dorotka a Dobroslav Líbalovi (foto M. Lejsková Matyášová, 1955).

Na zahradě u Smetáčků v Senohrabech, zleva Jarmila Líbalová, Milada Lejsková Matyášová, Dorotka a Verunka Líbalovy (foto H. Smetáčková, 1956).

o státní památkové péči č. 20/87 Sb. Státní příspěvky na opravy památek byly poskytovány podle přidělených kategorií, při čemž do I. kategorie byly zařazovány přednostně památky dělnického revolučního hnutí a dějin KSČ, církevní památky a judaika byly záměrně odsouvány do nižších kategorií, z nichž III. kategorie byla v podstatě likvidační.²

Po odchodu do penze ještě zdaleka nesložila ruce do klína. Získala například prestižní zakázku na úpravu obřadní síně v Novém probošství na Vyšehradě, která až do 90. let 20. století sloužila především svatbám. Dále připravovala rešerše svému muži a načas v 80. letech projektovala v ateliéru svého syna Martina. Ještě je třeba připomenout, že se zabývala i knižní grafikou posledních děl svého muže a jeho spolupracovníka, vnuka Patrika, historika umění. Její výkresy byly pro publikace Dobroslava Líbala naprostou samozřejmostí.

Jarmila Líbalová prožila své stáří střídavě v Praze a v Senohrabech, hýčkána svými dětmi a třemi vnoučaty: již zmíněným Patrikem (nar. 1969), Veronikou (nar. 1974) a Klárou (nar. 1981). Svého muže přežila pouze o tři roky. Zemřela v Praze 15. listopadu 2005. Poslední rozloučení se konalo stejně jako s Dobroslavem Líbalem v kostele sv. Ludmily, kde měli manželé Líbalovi svatbu a kde také po šedesáti letech obnovili svůj manželský slib. Byla uložena na hřbitově v Pyšelicích nedaleko rodných Senohrab. Dobroslav je pochován v Toužetíně.

Helena Čížinská

Exkurze pracovníků památkové péče do Doksan. V popředí ředitel Pražského střediska (PSSPPOP) Zdislav Buřival a manželé Líbalovi (foto Z. M. Zenger, kolem 1970).

Jarmila Líbalová na jednom z posledních rodinných výletů, na snímku se svou snachou Ing. Kateřinou Líbalovou, Kosova Hora (foto P. Líbal, srpen 2005).

POUŽITÁ LITERATURA

sine 2001 — *sine*: Jarmila Líbalová. In: Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2001. Díl 7 (L–Mal). Alena Malá (ed.), Ostrava 2001, 133–134.

BAŠE 1995 — Miroslav BAŠE: Asanace, rekonstrukce a regenerace historických jader. In: Česká architektura 1945–1995 = Czech Architecture 1945–1995. Katalog výstavy. Karel Dušek (ed.), Praha 1995, 110.

BOR 1931 — Jan BOR: In memoriam Karla Vávry. Praha 1931.

² Děkuji za konzultaci a písemné materiály k tématu kategorizace památek Ing. arch. Dagmar Sedlákové a doc. PhDr. Josefu Štulcovi.

- ČIŽINSKÁ 2011 — Helena ČIŽINSKÁ: Vzpomínka na ing. arch. Jarmilu Líbalovou. In: Gorgoneion II: sborník ing. arch. Jarmile Líbalové. Patrik Líbal / Martin Pitro (eds), Praha 2011, 27–28.
- DKZ³ 1996 — Dobroslav LÍBAL: Jarmila Líbalová rozená Kasalická osmdesátiletá. Zprávy Klubu Za starou Prahu 1996/2, 60–64.
- FISCHER/FISCHER 1985 — Jan FISCHER / Ondřej FISCHER: Pražské mosty. Praha 1985, 104.
- FLEGL 2011 — Michal FLEGL: Dobroslav Líbal – historik umění a památkář (1911–2002). Rodopisná revue on-line 13, 2011/1, 15–17. Dostupné na <http://rodopisna-revue-online.tode.cz/2011-1_soubory/15-17_flegl-libal.pdf> [vid. 2016-10-24].
- KASPAR 2011 — Vojtěch KASPAR: Jarmila Líbalová „Senohrabská“. In: Gorgoneion II: sborník ing. arch. Jarmile Líbalové. Patrik Líbal / Martin Pitro (eds), Praha 2011, 29–31.
- KAZDA — Jaromír KAZDA: Karel Vávra. Dostupné na <<http://zivotopis.osobnosti.cz/karel-vavra.php>> [vid. 2016-10-24].
- KOTALÍK 2011 — Jiří T. KOTALÍK: Vzpomínka na paní architektku Jarmilu Líbalovou. In: Gorgoneion II: sborník ing. arch. Jarmile Líbalové. Patrik Líbal / Martin Pitro (eds), Praha 2011, 33–36.
- LÍBAL 2011a — Martin LÍBAL: Vzpomínky na maminku. In: Gorgoneion II: sborník ing. arch. Jarmile Líbalové. Patrik Líbal / Martin Pitro (eds), Praha 2011, 7–8.
- LÍBAL 2011b — Patrik LÍBAL: Jarmila Líbalová (23. 8. 1916 – 15. 11. 2005). In: Gorgoneion II: sborník ing. arch. Jarmile Líbalové. Patrik Líbal / Martin Pitro (eds), Praha 2011, 5.
- LÍBALOVÁ 2011 — Dora LÍBALOVÁ: Moje maminka. In: Gorgoneion II: sborník ing. arch. Jarmile Líbalové. Patrik Líbal / Martin Pitro (eds), Praha 2011, 9–10.
- LOPOUR — Jaroslav LOPOUR: Karel Vávra. Dostupné na <<http://www.csfd.cz/tvurce/28365-karel-vavra/>> [vid. 2016-10-24].
- PECHAR 1979 — Josef PECHAR: Československá architektura: 1945–1977. Praha 1979, 138–139, 450, obr. 105.
- PRAHL/ŠÁMAL 2012 — Roman PRAHL / Petr ŠÁMAL: Umění jako dekorace a symbol. Praha 2012, 104–105.
- SLAVÍČEK v tisku — Lubomír SLAVÍČEK (ed.): Jarmila Líbalová. In: Slovník historiků umění, výtvarných kritiků, teoretiků a publicistů v českých zemích a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů (cca 1800–2008). Praha, v tisku.
- TOMAN 1950 — Prokop TOMAN: Jarmila Líbalová. In: Nový slovník československých výtvarných umělců 2. Praha 1950, 31.

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE JARMILY LÍBALOVÉ

- Středověký kostel křížovníků s červenou hvězdou v Praze (s Dobroslavem Líbalem). Zprávy památkové péče 6, 1942/5–6, 68–71.
- Hradec Králové (s Dobroslavem Líbalem a Miladou Vilímkovou). Praha 1956.
- Blok domů mezi ulicí Mosteckou, Josefovskou (sic!) a náměstím Dražického (s Miladou Vilímkovou). Architektura ČSR 16, 1957/1–2, 60–61.
- Neznámý románský dům v Colloredo-Mannsfeldském paláci čp. 189/I na Starém Městě pražském (s Miladou Vilímkovou). Ochrana památek: sborník Klubu Za starou Prahu na rok 1958, roč. 32, 1958/2, 32–33.
- Český Šternberk – státní hrad a památky v okolí (s Dobroslavem Líbalem). Praha 1959.
- Umělecké památky na Podřipsku (s Dobroslavem Líbalem). In: Památná hora Říp. Přírodní rezervace a kulturní památky. Hugo Rokyta / Jan Hilmera (eds), Praha 1959, 37–41.
- Neznámá renesanční architektura starého Podskalí (s Miladou Vilímkovou). Ochrana památek: sborník Klubu Za starou Prahu na rok 1961, roč. 35, 1961/1, 51–52.
- Budova Lužického semináře na Malé Straně (s Miladou Vilímkovou). Památková péče 27, 1967/5, 132–138.
- Nové Město pražské a problémy jeho obnovy. Památková péče 32, 1972/2, 93–100.
- Výsledky práce při realizování obnovy novodobé architektury. Staletá Praha 7, 1975, 116–134.
- Profil vývoje památkové péče v Praze v uplynulých třiceti letech (s Dobroslavem Líbalem). Staletá Praha 8, 1977, 27–41.
- Hradec Králové – sídelní tradice 11. století (s Dobroslavem Líbalem). Antique 3, 1996/6, 48–50.

GRAFICKÁ SPOLUPRÁCE

- LÍBAL/HAVLÍK 1961 — Dobroslav LÍBAL / Lubomír HAVLÍK: Znojmo – městská památková rezervace a památky v okolí. Praha 1961.
- LÍBAL 1992 — Dobroslav LÍBAL: Castles and Fortifications of Britain and Europe. Praha 1992.
- LÍBAL 1993 — Dobroslav LÍBAL: Burgen und Festungen in Europa. Hanau 1993.
- LÍBAL/LÍBAL 2000 — Dobroslav LÍBAL / Patrik LÍBAL: Architektonické proměny Prahy v jedenácti stoletích. Praha 2000.

3 Zkratka dle sdělení PhDr. Tomáše Kleisnera znamená Dobroslav Kasalický Zátka.